

NOVI VIRI NEPISEMENOSTI

ŠTEVILO PREBIVALCEV (osebe stare nad 10 let) S ŠOLSKO IZOBRAZBO IN BREZ NJE

Prebivalstvo po šolski izobrazbi in spolu po popisu z dne 31. marca leta 1953 (v tisočih)

	Moški	Ženske	Skupaj	Odst. od štev. preb.
Število prebivalcev	8.190,7	8.736,5	16.927,2	—
Osebe pod 10 leti	1.825,7	1.735,5	3.561,2	21
Osebe nad 10 leti	6.365,0	7.001,0	13.366,0	79
Brez šolske izobrazbe ¹	2.007,2	3.614,6	5.621,8	33,2
S šolsko izobrazbo ²	4.357,8	3.386,4	7.744,2	45,8
Z osnovno šolo	3.249,0	2.824,1	6.173,1	36,5
Z nižjo splošno izobrazbo, sred. šolo ³	290,8	256,8	557,6	3,3
Z nižjo strokovno šolo	403,3	102,4	505,7	3
S srednjo splošno izobrazbo, šolo ⁴	105,0	40,7	154,7	0,9
S srednjo strokovno šolo ⁵	109,2	88,2	197,4	1,2
Z visoko in višjo šolo	57,9	20,7	78,6	0,5
Neznano	32,3	33,0	78,3	0,4

Pojasnilo:

1. Brez šolske izobrazbe — obsežene so vse osebe, ki niso dokončale četrtega razreda osnovne šole.
2. S šolsko izobrazbo — obsežene so osebe, ki imajo najmanj štiri razrede osnovne šole.
3. Osemletne šole in nižje gimnazije.
4. Višji razredi gimnazije.
5. S srednjimi šolami za izobraževanje učnega osebja, umetniškimi in telovadnimi šolami.

Izza časa stare Jugoslavije nimamo statistike o prebivalstvu v pogledu šolske izobrazbe. Zategadelj ne moremo primerjati kakšen je napredek prebivalstva glede na šolsko izobrazbo v desetih povojnih letih. Toda ogromen porast števila šol in števila učencev v vseh šolah, zlasti v osemletkah, nedvomno dokazuje, da se je struktura prebivalstva glede

šolske izobrazbe spremenila v korist stalnega porasta prebivalstva s šolsko izobrazbo. To je rezultat razširjene mreže vseh vrst šol in naporov, ki smo jih napravili na področju prosvetne politike.

Toda ta struktura nas kljub temu ne more zadovoljiti, če upoštevamo evropsko povprečje, ker smo pri nas pod njim. Zlasti ne moremo biti zadovoljni s stanjem skupine »brez šolske izobrazbe« in z »osnovno šolo«, če hočemo sklepati o nepismenosti. Ta pa nas v tem trenutku najbolj zanima. Pripominjamo, da so v rubriki »brez šolske izobrazbe« zajete vse osebe z nedokončanim četrtem razredom osnovne šole, kar ne bi smeli jemati v najstrožjem smislu besede kot število nepismenih, čeprav je njihova pismenost zelo negotova. Vendar pa to niti malo ne ublažuje problema.

boljšega izvrševanja šolske obveznosti in akcij proti nepismenosti, ki smo jih vodili v povojnem obdobju. To vidimo zlasti iz odstotka nepismenih v starosti 10 do 14 let v popisu z

dne 31. marca 1953, ki znaša 11,5% (pri moških 8,5% pri ženskah pa 14,8%), ker je ta del prebivalstva dobil šolsko izobrazbo že v novi Jugoslaviji. Vendar če primerjamo sliko nepismenosti v letih 1948 in 1953, se le-ta ne spreminja mnogo, razen pri mlajših letnikih. Se več v nekaterih starostnih skupinah opažamo v letu 1953 večji odstotek nepismenosti kakor v letu 1948 (okoliščina, da se je v letu 1953 mo-

rala statistika držati mednarodnih priporočil, da se tiste osebe, ki so v popisu navedle, da samo berejo, prištejejo k skupini nepismenih, dočim za leto 1948 tega ni bilo moč storiti, ker so pol pismene osebe prištele med pismeno prebivalstvo, ne spreminja dosti stvari). Dejstvo, da odstotek nepismenih v letu 1953 ni upadel govori, da imamo nekje še velik vir nepismenih, a to so lahko samo mlajši letniki.

	1931	1948	1954
Grupe moških žensk skupaj moških žensk skupaj moških žensk skupaj starosti			
10-14	—	—	11,0 20,1 15,5 8,5 14,8 11,8
15-19	25,8	46,6	36,2 2,8 17,2 12,5 6,8 18,9 12,7
20-24	27,8	52,8	40,1 5,5 19,2 12,8 5,1 23,0 14,8
25-29	26,4	54,1	40,2 6,5 25,3 16,8 5,7 26,2 16,7
30-34	26,1	54,7	40,8 10,9 31,4 22,0 7,1 30,5 19,8
35-39	28,6	54,6	42,2 15,3 37,7 27,0 13,8 41,3 28,8

Neizpolnjevanje šolske obveznosti

(v tisočih prebivalstva)

Leto starosti	moških	žensk	skupaj	moških	žensk	skupaj	Odstotek
7	131,9	122,0	253,8	14,6	18,0	32,6	11,1 14,8 12,8
8	135,3	133,1	268,4	1,3	11,6	12,9	1,0 8,7 4,8
9	145,9	139	284,9	4,9	12,0	16,9	3,4 8,6 5,9
10	150,6	145,7	296,4	4,6	17,7	22,5	3,1 12,1 7,6
skupaj	63,7	540,4	1104,2	25,4	59,3	84,8	— — 7,7

jih, bi bila to še težja slika, ker se ponekod koncentrirajo večje število nepismenih. Jutri bo pa to aktivno prebivalstvo, ki bo moralo pospeševati naše kmetijstvo, delati v industriji, sodelovati v ljudskih odborih, delavskih svetih. Kako? Brez najosnovnejše pismenosti.

Vzeli smo starostno dobo od 7 do 10 let, ker predstavlja deset let normalno starostno dobo za četrti razred osnovne šole. Kljub temu, da smo uvedli osemletno šolanje pa to starostno dobo obravnavamo zaradi tega, ker vsi otroci še nimajo možnosti, da bi hodili v osemletno šolo. Pripominjamo, da se med otroci sedmih let nahajajo tudi šolski obvezniki, ki se niso vpisali v tem letu v šolo, temveč se bodo nekateri od njih vpisali prihodnje leto. Odstotek tistih, ki niso hodili v šolo, znatno upada v letu 1953 v primerjavi z letom 1948. To je nedvomno napredek, ki se izraža v desetletjih v vsakem letniku. Toda ne smemo se slepiti. Odstotek 7,7 vseh šolskih obveznikov ni majhen. Nasprotno, zelo je zaskrbljujoč, celo če odštejemo morebitni odstotek tistih, ki se bolni in ki se bodo vrnili v šolo. Če

gledamo še v absolutnih številkah, vidimo da samo v enem letniku 7 let starosti ni hodilo v šolo 32.000 otrok, v starostni dobi od 7 do 10 let pa ni obiskovalo šole 84.800 otrok. To pomeni, da je v štirih letih ostalo nepismeno oziroma polpismeno nad 80.000 oseb. Če bi napravili analizo po kra-

Lahko pribijemo, da je neprekinjeni vir novih nepismenih v najmlajših letnikih, kar je zlasti zaskrbljujoče. Iz celotne slike nepismenosti in neizpolnjevanja šolske obveznosti pa izhaja še drugi zaključek, ki nas sili, da uporabimo najodločnejše ukrepe glede izpolnjevanja šolske obveznosti in da na stalen in sistematičen način organiziramo borbo proti nepismenosti.

ŠTEVILO ŠOLSKIH OBVEZNIKOV (BELO) ŠTEVILO ŠOLSKIH OBVEZNIKOV, KI NE HODIJO V ŠOLO (ČRNO) (skupaj, dečkov, deklic, Podatki se nanašajo na šolske obveznike, stare 7-10 let)

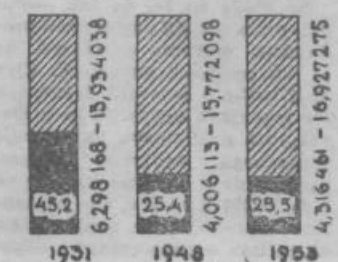
Nepismenost

Prebivalstvo Jugoslavije na podlagi popisov iz leta 1931, 1948 in 1953 po starostnih skupinah, odstotkih nepismenosti in spolu:

	1931	1948	1953
Moških	6.891.627	7.042.411	8.211.284
Žensk	7.042.411	8.189.637	8.715.991
Skupaj	13.934.038	15.232.048	16.927.275
% nepis.	45,2	25,4	25,5

15-19, 20-24, 25-29, 30-34, če jih posebej proučujemo. To so sadovi široke šolske mreže. Po starostnih skupinah se je nepismenost po odstotku od števila prebivalstva posamezne skupine gibala kakor kaže tabela ob koncu tega članka desno zgoraj.

ŠTEVILO IN ODSOTOK NEPISMENIH (ČRNO) V PRIMERU S ŠTEVILOM PREBIVALSTVA (ČRTKASTO)

Podatki za leto 1948 (25,4% nepismenih) in leto 1953 (25,5% nepismenih) kaže v primerjavi z letom 1931 (45,2% nepismenih) veliko upadanje nepismenosti tako moškega kakor ženskega prebivalstva. To je zlasti značilno pri starostnih skupinah

KAJ STORITI S TRGOVSKIMI POSLOVALNICAMI NA PAVŠAL?

Prvič, splošno razpoloženje je proti poslovalnicam na pavšal. Res je, da le-te v sistemu naše socialistične trgovine ne pomenijo idealne rešitve ni imajo same po sebi vrsto slabosti. Toda, ne gre za to, ali naj obdržimo take poslovalnice ali ne, niti za to, ali so idealna rešitev ali ne, kajti to ni odvisno samo in predvsem od naše subjektivne volje. Očitno pa je, da so mesta na primer na gradbiščih, v naseljih, v predmestjih itd., kjer iz objektivnih razlogov ni druge rešitve kakor poslovalnica na pavšal, ker prebivalstvo mora tmeti neko mesto za izmenjavo blaga. Hkrati pa moramo storiti vse,

da ustvarimo, kjer koli je to mogoče, potrebna tehnična sredstva in druge pogoje za tako poslovalnico, ki bi delovala vsaj kot poslovalnica z minimalnim lastnim finančnim obračunom, to pomeni poslovalnico, ki bo družbi izplačala obračun po stvarnem prometu, ne pa samo na podlagi pavšala. To pa ni odvisno samo od sredstev za boljšo tehnično opremljenost trgovskih poslovalnic, temveč od razvoja celotne družbe, zlasti pa od njene ekonomske baze. Drugič, za naš napredek ni bistveno, ali bo neka trgovina z dobrim delom in prizadevanjem zaslužila v telcu pogod-

benega obdobja nekaj tisoč dinarjev več, kakor je predvidel ljudski odbor. V tem primeru se bo ljudski odbor vsekakor potrudil, da bo za naslednje obdobje napravil realnejšo kalkulacijo, ali vendar tako, ki bo za poslovalnico še vedno stimulaturna. Za naš splošni napredek je namreč važno, da tudi na področju organizacije trgovske mreže izvajamo tako politiko, ki bo v korist družbe kot celote. To pa pomeni, da je treba vse akcije usmeriti k takim ukrepom, ki vodijo k tehničnemu spopolnjevanju, rušijo monopolizem in birokratizem ter krepijo zainteresiranost vseh činiteljev. Edino to je prava pot za izgradnjo sistema družbenega upravljanja in družbene kontrole tudi na tem področju. T. V.